

Domenico Losurdo (1941–2018)

Az 2018. június 28-án elhunyt Domenico Losurdo halálával egy nemzetközileg elismert, marxista társadalomtudós – Marx-kutató, eszmetörténész – távozott közülünk.

Losurdo Sannicandro di Bariban született, abban az évben, amikor a fasiszta Olaszország csatlakozott a náci Németország Szovjetunió elleni népirtó háborújához. Ahhoz a '60-as évek végén eszmélő generációhoz tartozott, amelynek gondolkodását, világképét döntően befolyásolta a marxi elméleti hagyomány.

Tudományos pályája elején főként filozófiával foglalkozott, különös tekintettel a német szerzőkre; fontos írásai jelentek meg Kantról, Hegelről, Marxról, Heideggerről, Nietzsche-ről, Lukácsról és Gramsciről. Munkásságának legkiemelkedőbb része talán mégis a liberalizmus ideológiájának vizsgálatához kapcsolódik. Megkerülhetetlen *Controstoria del liberalismo* (A liberalizmus ellentörténete) című könyve,* amelyben aprólékos történeti elemzéssel rántja le a leplet a liberalizmusról, s világít rá annak sötét oldalaira: a gyarmatosítás bűneire, a rabszolga-kereskedelemlre, a háborúkra és általában az egész rendszer rasszista vonásaira. 1999-ben jelent meg *Fuga dalla storia?* (Menekülés a történelemből?) c. vitairata, amelyben a rá oly jellemző iróniával bírálta az USA külügyminisztériumában dolgozó történész, Francis Fukuyama prokapitalista elgondolását a „történelem végéről”. Losurdo szellemesen megfordította e provokatív, leegyszerűsítő tézist, s bemutatta, hogy az nem más, mint egyfajta *menekülés* a történelmi valóságtól. Rendkívül gondolatébresztő *La non-violenza: una storia fuori dal mito* (Az erőszakmentesség: egy történet túl a mítoszon) című, 2010-ben megjelent

* E mű bevezető fejezetét „Mi a liberalizmus?” címmel lásd az *Eszmélet* 115. (2017. téli) számában, 86–108.

könyve, ahol az erőszak kérdéskörét vizsgálta elfogulatlanul, történeti perspektívából.

Losurdo olvasatában nincsenek „vegytisztá” esetek, minden kérdést mindig a maga konkrétságában, „világos és sötét” aspektusait figyelembe véve szemlélte. Feldolgozta az osztályharcok történetét is (*La lotta di classe. Una storia politica e filosofica* / Az osztályharc: politikai és filozófiai történet; 2013), s szenvedélyes pamfletet írt a baloldal „hiányáról” (*La sinistra assente: Crisi, società dello spettacolo, guerra* / A hiányzó baloldal: válság, a magamutogatás társadalma, háború; 2014).

Utolsó két munkája szintén különös figyelmet érdemel, mivel igencsak aktuális témákkal foglalkozik. Losurdo ugyanis nemcsak a múlt, hanem a jelen kutatója is volt, akit minden bizonnyal az a meggyőződés hajtott, hogy a történelem ismerete nélkül lehetetlen megérteni napjaink problémáit. Utolsó két művét, az *Un mondo senza guerre: L'idea di pace dalle promesse del passato alle tragedie del presente*-t (Egy háborútól mentes világ: a békegondolat a múlt ígéreteitől a jelen tragédiájáig; 2016) és az *Il marxismo occidentale: Come nacque, come morì, come può rinascere*-t (A nyugati marxizmus. Hogyan született, hogyan halt meg, hogyan születhet újra; 2017) is ebben a szellemben írta.

Domenico Losurdo munkássága, gondolatai és etikai-erkölcsi tanításai óriási jelentőségűek. Különösen kívánatos lenne, hogy a fiatalabb generáció is ismerje meg a nevét. Losurdóval egy kimagasló műveltségű tudós szállt sírba. Hiányozni fog állandóan kételkedő tekintete. Életműve viszont velünk marad.

M. G.